

של חברתו, על הפרחים האבלים על אבי דע. מפני שאבידע אהב פרחים. שני הרגלים של אותו לילה: נער בעל צחוק מלכך מקיבוץ, שאהב פרחים ושלום. נכר מרמאזלנה, שי כתב שירים רומנטיים. נער שיצא לפעולה כדי להגן על בני-עמנו, וי נהרג. נכר שגהה דביירות כדי ל-הילחם למען עמו, ונהרג. אבידע שור, המסמל בעינינו את כל הטוב והיפה — ושכני שכם רואים בו רוצח נתעב, כובש מגואל בדם. כמאל נאצר, המסמל בעינינו את תאוות הרצח המטרופת של חבורת טרוריסטים, צמאתים — ושכני-שכם רואים בו משורר של תחייה לאומית, לוחם-שיחורר, קדוש שמסר נפשו על מיובח עמו.

מוחה של אגדה

חד עם כמאל נאצר וחבריו מתה אגדה — האגדה ש"למעשה כבר קיים השלום בין שני העמים."

אגדה זו נולדה כמו אגדות רבות אחרות אצלנו, וגם אצל עמים אחרים. משהו מר ציא סיסמה לצורכי הרגע, כדי להצדיק מהלך פוליטי כלשהו. חוזרים על הסיסמה, כדי לשכנע את הזולת. גם הסיסמה ה-אוילית ביותר לובשת אדרת של אמינות, כאשר חוזרים עליה פעמים הרבה, ובסוף מתחיל בעל הסיסמה עצמה להאמין בה. פעם המציא משהו, בסביבתו של משה דיין, סיסמה. הנה, יש כבר שלום בין ישראל ובין הערבים בשטחים המוחזקים. "למעשה", ולראייה — הגשרים פתוחים, החיים מתנהלים, כסדרם, הערבים עובדים בישאל ומשתכרים יפה, הכל בסדר. **אם יש כבר שלום — אין צורך לעשות שלום.**

ואם אין צורך לעשות שלום — אין צורך לחשוב על החזרת השטחים.

ואם אין צורך לחשוב על החזרת השטחים — אפשר להתנחל בי-הם, להפקיע ולקנות קרקעות, ל-

שדה הקרב חדר השינה של כמאל נאצר בבירות, בו מצא את מותו. לדברי כתבים שלף ברגע האחרון את אקדחו, שלא היה טעון כי, כפי שאמר לעיתונאים זרים, "אין לי מושג איך מטפלים בנשק."

שני עורכי אל-פג'ר נאסרו בעוון הסתה והפרת תקנות הצנזורה. בגלל פירסום שירה של אם כמאל, וכתבה שהתיימרה להוכיח שפעולת-ביירות הוכנה בשיתוף עם שרותי-הביטחון של ירדן.

אז מה? אל-פג'ר ("השחר") מופיע בירושלים, וירושלים אינה כפופה למישל צבאי. היא שטח ישראלי ריבוני. העורכים הם תושבי השטחים המוחזקים. אם הסיפור על שיתוף-פעולה ישראלי-ירדני בפעולת ביירות הוא עורבא פרח, לא היה הצנזור טורח לאסרה בעיתון ישראלי. כי הצנזור הישראלי הוא איש צבא, האוסר רק דברים העלולים לגלות סודות צבאיים, אין לו תפקיד פוליטי.

מסתבר שבקטנתו ערביים, גם בישראל, יש לצנזור תפקיד אחר. הוא אחראי למצב-הרוח של ה-אוכלוסייה. כמו כל צנזור ככה מישל פג'ר של כיבוש צבאי.

לערבים בשטחים הכבושים, כולל ירושלים המיוחדת, מותר לפרסם מה שהם רוצים. יש להם חופש-הבעה כימעט מלא "כימעט" — כי ברגע של משבר נעלמות הפיקציות הפורמליות והפוליטיות, וחוזרת המציאות: מישל פג'ר של כיבוש ואוכלוסיה כבושה. בלי חוכמות.

ייתכן שהמסודות האחרים כבר מצטערים עכשיו על מאסר השניים. אפשר היה להתאפק. אפשר היה לאפשר להם לפרוק את המחשבה במשך כמה ימים, במאמרים ובמודעות-אבל ובשירים. לא נורא. המאסר היה מעשה נחפו ולתי-חושב. דיין שטוט איבד את עשתונותו וירגע.

אבל המאסר הוכיח שמאחורי החזית השלווה של "מישטר הכיבוש הליברלי" מסתתרת נכונות נחושה להנהיג בירגוע מישטר כיבוש תקוף, בשעת הצורך, ובעלי המישטר יודעים שצורך זה יבוא בהתעורר ככל עת, מפני שאין שלום, ואין שני עמים החיים בי-צוותא, ואין שיווי-דינמיקה, אלא יש עם אדונים ועם כבוש, שלא השלים עם גורלו.

א' הם "המחבלים"?

ה חישוב העם הזה על "אירגוני המחבלים" הם התפרצות הרגשות שלו אחרי פעולת ביירות היתה רק אבל על מותם של בני מישחת פלסטיניות — או הודחת עם האירגונים עצמם?

ישבנו בחדר של נכד בשכם. על הקיר היחה תלויה פעם תמונתו של המלך חוסיין. עוד נשאר כתם בהיר במקום. הוא מוסתר רק חלקית על-ידי תמונת-נוף. כמאל היה אחד מבנינו. הוא פעל למען עמו, ולכן הוא נרצח. אומר אחד הנוכחים, איש משכיל בגיל העמידה. זוהי אחת התופעות הנראות מוזרות ביותר בעיני ישראל, הי משוחח עם פלסטינים: דמרות שי הפידאיון עוסקים בטרור, אין הרוי גת כמאל וחבריו נראית להם כי מעשה-מיחמה גיטימי, אלא כי רצח ברברי.

בין האבלים על מות אבידע שור והר אבלים על מות כמאל נאצר חוצץ, בין השאר, גם קיר של מילים. בעיני הישראלים, כל האירגונים הפלסטיניים הם "מחבלים". זהו שם כולל, ההל על כולם, ללא יוצא מן הכלל. אולם בעיני הפלסטינים, "האיר" נון לשיחורר פלסטין" הוא גוף פני-ליטי המאחר בקורבו את כל הפי-גורמים והאישים של העם הפלסטי-מיני מחוץ לשטחים המוחזקים. הם מתייחסים אליו כפי שאנחנו התי-ייחסנו, בזמנו, לסוכנות היהודית, ממשלת "המדינה שבדרך".

באירגון-השיחורר (אש"ף, בקיצור) יש מיגוון רחב של נטיות ומגמות — החל ביסודות מתונים וכלה בקבוצות קיצוניות. כמאל נאצר היה ראש המחלקה המדינית והדובר של אירגון זה. בעיני הפלסטינים לא היה "טרוריסט", אלא מנהיג פוליטי. גם האנשים שנהרגו בפעולות-מיסותורין ברומא, פאריס וניקוסיה היו פעילים פוליטיים של

כמאל נאצר הוא היתה כולה נקובה בעשרות כדורים מתת-המיקעים של חיילי צה"ל, זוהי גופתו של דובר החזית לשיחורר פלסטין, איש פתח, כפי שצולמה מייד אחרי פעולת ביירות, על ריצפת דירונו.

תוך התעצמות מקומיות מפרסמות מודעות-אבל על המחבלים שנהרגו בו במיבצע מזהיר של צה"ל?

ממש לא ייאמן. דיין קובע שתושבי השטחים מזהים כולם עם המחבלים, ומאיים להסיק מסקנות. שוב נשמעות הקריאות להנהגת עונש-מוות. מנחם בגין מכרזו שלעולם-לעולם אין להחזיר את השטחים, שהלי אהודי המרצחים יתבצרו בהם ויהפכו לבסיס נגדנו.

משלום טוטאלי למילחמה פני-טאלית, בקפיצה פתאומית אחת.

אחח לכפפת האשי

עוד אגדה קפנה מתה באוחו יום. האגדה של "הכיבוש הליברלי" ישראל משפלת בתושבי השטי

חיים הכבושים כנפפות של משטי ובפיקחות רכה מאד. אבל מתחת לכפפה יש אגרות שני ברז — וזה הציץ דרגע מבעד למשי המבריק.

התמונה האחרונה

של כמאל נאצר, כפי שצולם בחסבת עתונאים מטעם אירגון השיחורר בבירות.

אש"ף, דוברים ותועמלנים, ולא מבצעים. (קשה, כמובן, למצוא הקבלה למצב זה. אך אנחנו ידענו בשעתו להבחין היטב בין עסקי הסוכנות היהודית לבין מפקדי ההגנה, וגם בין אנשי ההגנה לבין ראשי אצ"ל ולח"י. בעיני הבריטים היו כל אלה "טרוריסטים", ובשבת השחורה נאסרו משה שרת ודוב יוסף יחד עם אנשי ה-פלמ"ח, וכולם יחד נכלאו עם אנשי אצ"ל ולח"י בלטרון ורפיח).

אצלנו אין אבחנה בין אירגון לאירגון. בפעולת-ביירות פוצצה מיפקדת, החנית העממית הדמוקרטית לשיחורר פלסטין, פלג שמאלי-קיצוני קטן שאין לו כימעט השפעה ופעילות, אך החביב במיוחד על השמאל החדש האירופי. מדוע פוצצה דווקא מיפקדה זו, ולא של הגופים האחרים, האחראיים לפעולות-טרור נרחבות? אין לדעת. נראה שבחירת המטרה היתה מיקרית למדי. כשם שלא נעשתה הבחנה ברורה בין השידאיון הקיצוניים, מסוג ספטמבר השחור, ובין הפעילים הפוליטיים באש"ף. נדמה לי שאם אנחנו נתונים במאבק עם הפלסטינים — וכיום זוהי מילחמה ממש, המעסיקה את מיטב כוחותינו — מצוים אנחנו ללמוד את מיבנה האירגון, להבחין בין המגמות השונות במחנם, לאתר את מיקומו של כל איש וכל גוף על המפה המדינית והמיבצעית. המושג הכרזי "מחבלים", שהוא חסר תוכן מדויק, מפריע לנו ככך. אם לא נדריק יותר, נמצא את עצמנו